

Utdrag ur: *La jeune née* (Den yngsta), 1975

I Ebba Witt-Brattströms
tolkning följer
här ett avsnitt skrivet av Hélène Cixous,
hämtat från hennes och
Catherine Clements debattbok
La jeune née

Var är hon?

Aktivitet/passivitet
Sol/Måne
Kultur/Natur
Dag/Natt

Far/mor
Huvud/Hjärta
Intelligent/känslig
Logos/patos

Man *Kupig form, framsteg, säd.*
Kvinna *Ihålig materia, stöd för steget, förvaringsrum.*

Sådan är den ständiga metafor som förföljer oss in i varje ny diskurs. Vare sig vi läser eller talar så formas vi genomgående av den. Genom århundraden har den dominerat tankeverksamheten i litteratur, filosofi och kritik.

Tanken har alltid fungerat via motsatspar.
Tal/Skrift
Högt/lågt

Genom polära motsatser, *hierarkiska*. Överlägsen/underlägsen. I myter, legender, böcker. Filosofiska system. Det tänkbara organiseras alltid genom motsättnings lag i oförsonliga, övertydliga, dialektiska poler. Och alla dessa motsatser är *par*. Som om logocentrismen som underlättar tankens begrepp, koder och värderingar, ett tvåtermssystem, skulle ha något med ur-paret man/kvinna att göra?

Natur/Historia
Natur/konst
Natur/ande
Passion/aktion

Kulturteori, samhällsteori, symbolsystemen sedda i sin helhet – konst, religion, familj, språk – utarbetas enligt samma kliché. Motsättningen blir meningsbärande genom en paradoxal rörelse som åsyftar att sära på paret. Allmänt slagfält. Ständigt krig. Döden har fullt upp.

Fader/son ett auktoritativt, privilegierat, kraftfullt förhållande.

Logos/skrift ett förhållande byggt på motsättning, konflikt, återuppbyggnad och återvändande.

Mästare/slav Våld. Repression.

Man inser att ”segern” alltid innebär hierarki, begreppslig organisering i över- respektive underordning. Motsättningen *aktivitet/passivitet* betingar och färgar det manliga privilegiet att vara överordnat den kvinnliga polen.

Detta för långt. Om man skärskådar filosofins historia (och ser den som tankens historia), så inser man att den präglas av en absolut tro på värden byggda på motsatsparet aktivitet/passivitet.¹

I filosofin hamnar kvinnan alltid på den passiva sidan. Det sker automatiskt genom behovet att tala, i och med att den ontologiska frågan ”vad är det” ställs. Att vilja veta är lika med begär och auktoritet ... vilket omedelbart kopplas till ... fadern. Att kvinnan inte ryms i den modellen förleds vi att se bort ifrån! Det tycks som om världen kan existera endast genom att modern utesluts. Antingen är kvinnan passiv eller så existerar hon inte. Det som finns kvar är otänkbart, otänkt. Hon får inte ens vara en pol. Fadern går i par med sonen.

Ta Mallarmés tragiska dröm om älsklingssonens död.² Här har vi att göra med fantasin om ett heligt band mellan fadern och sonen. Utan mor. Det är mannens dröm inför döden som alltid hotar honom på ett annat sätt än den hotar kvinnan.

”Ett förbund
ett hymen –
och livet som
förblir i mig
jag ska an- Dröm om maskulin härstam-
vända ning, Gud faders dröm om att
det för ... återfödas i sin son – och ingen
följaktligen mor behövs.
ingen mor?”

Hon existerar inte, hon kan inte vara; men något måste finnas kvar av henne, en jungfrulig rymd, en materia som är förutsättningen för att poetens begär ska kunna uttryckas.

Om vi undersöker litteraturhistorien så är det samma sak där. Allt leds tillbaka på mannen, hans kval, hans önskan om att vara sitt eget ursprung. Till fadern. Det finns ett inre samband mellan filosofin, litteraturen och falloctrismen. Filosofin bygger på kvinnans förnedring. Kvinnligt underordnande inför den maskulina ordningen framställs som villkoret för att maskinen ska fungera.

Idag är det hög tid att ifrågasätta solidariteten mellan logocentrismen och falloctrismen. Kvinnans öde, att bli levande begravd, måste dras fram i ljuset. Den maskulina byggnadens stabilitet, dess egenskap av ”evigt-naturlig” hotas genom att vi reflekterar kring och har andra hypoteser om kvinnligheten. Dessa kommer med nödvändighet att få bastionen som ännu upprätthåller makten att börja vackla.

Vad skulle väl hända med logocentrismen, med de stora filosofiska systemen, med världsordningen i allmänhet om stenen på vilken de grundat sin kyrka skulle ge vika?

Om det blev uppenbart för var och en att det logocentriska projektet gått ut på att grunda falloctrismen, att ge den maskulina ordningen historiskt erkännande helt enkelt. Då skulle alla historier kunna berättas

annorlunda och framtiden vara omöjlig att förutse. Historiens kraft skulle ta en annan väg. En tanke som ännu är o-tänkbar skulle förändra hela samhällets sätt att fungera. Och vi lever just i en epok då en tusenårig kulturs samhällsskick är på väg att undermineras av miljoner exemplar av en okänd mullvadsart ...

När vi vaknar upp från de döda, från orden och lagarna.

Det var en gång...

Tyvärr är det följande inte ännu blott en saga. Huvuddelen av de kvinnor som vaknar upp minns att de sov, och att de sövts ner.

Det var en gång ... och än en gång ...

Skönhetererna sover i väntan på att prinsarna ska komma och väcka dem. Som döda ligger de i sina sängar, i sina glaskistor och i sin barndoms skogar. Vackra men passiva, sålunda åtråvärda. Så uppstår pygmalion.

Hemligheten med hennes skönhet, sprad enkom för honom, är att hon har det avslutades och ännu icke påbörjades perfektion. Emellertid andas hon. Just lagom mycket liv. Alltså kysser han henne. På så sätt ser hon när hon öppnar ögonen inget annat än *honom*, han istället för allt, han-allt.

Denna dröm är så tillfredsställande! Men vem är det som drömmer? Vems begär når där sin fulländning?

Han böjer sig över henne. Man klipper. Sagan är slut. Ridå. Resten är sociologi. Hon tillbringar sin ungdom i barnsäng tills hon uppnått den ålder då det kvittar om hon är kvinna.

”Bridebed, childbed, bed of death”, brudbädd, barnsäng, ligga lik, det är kvinnans livsresa som skriver sig i säng ur säng i Joyces *Ulysses*. Odyssevs Bloom däremot navigerar utan avbrott upprätt genom Dublin. Går med långa steg på upptäcksfärd. Medan Penelope-kvinnan kapsejsar: smärtans bädd där modern inte dör, sjukhusbritsen där fru Purefoy inte lyckas föda, dubbelsängen där den otrogna hustrun Molly oupphörligt hänger sig åt erotiska drömmar. Hon irrar sängliggande, i dröm-

men. Grubblar och talar med sig själv. Kvinnans resa som *kropp*. Avskuren från Historien är hon ämnad åt varat, till hälften icke-social, icke-politisk, icke-mänsklig i den levande strukturen, oförtröttligt lyssnande inåt, mot magen och kroppshyddan. Hon har ett omedelbart förhållande till sin aptit och sina känslor. Medan han tar risken och ansvaret för att handla offentligt och uppleva förändringen, så representerar hon likgiltigheten eller motståndet mot hans aktiva tid. Hon är konstansprincipen, alltid på ett egendomligt sätt den samma, vardaglig och evig.

Vad vill hon? Sova, drömma. Kanske älskas i sömnen, närmas, smekas, nästan njuta. Men inte njuta på allvar – för då kan man vakna upp. Men en gång, i drömmen, njöt hon. Det var en gång . . .

Det var en gång samma historia, som upprepade kvinnans kärleksöde genom seklerna, enligt ett grymt och mystifierande schema: ”ditt begär ryms inte i våra statsangelägenheter”. Vi är skapade för att

klättra på den sociala stegen. Frestelsen behöver vi för att egga oss och för att nära våra ambitioner. Ni kvinnor representerar det eviga hotet, antikulturen. Kärlek på ert sätt innebär vår snara död. Begäret måste hållas svävande, för alltid uppskjutet. Annars faller vi och förslavas, tämjs in i den sociala rollen, interneras i familjen.

Genom att hon tvingas läsa denna historias lyckliga slut så lär hon in sitt öde. En kyss och sen sticker han. Hans ömtåliga begär hålls levande genom bristen och består av frånvaro. Var är hon, kvinnan, i alla de rymder han mäter upp, i alla de scener han beskriver i litteraturen? Svaret är: hon finns i skuggan. I hans skugga. Hon är skuggan. Natt för hans dag, så ser fantasmen ut, sen urminnes tider. Svart för att motsvara hans vithet. Hon är den bortträngda som garanterar systemets fortbestånd.

Inte nog med att hon är den besynnerliga del i hans universum som reflekterar hans oro och hans begär. Dessutom är hon den

Jayashree Chakravarty, Styrka, gouache, 1987.

svarta kontinentens kropp: man har hållit henne på avstånd från sig själv, man har fått honom att se (=icke-se) kvinnan som nästan inget. Man har förbjudit henne möjligheten att sätta upp den stolta ”inskriftionen ovanför min dörr” som utgör tröskeln till den glada vetenskapen. Hon hade aldrig kunnat skriva:

”Jag bebor mitt eget hem
har aldrig imiterat någon ...”

Hennes ”egna” hem, hennes kropp, har hon inte kunnat bebo. Apartheid kan – för en tid – fungera effektivt. Om man lär henne, samtidigt med de första orden och med hennes namn, att hennes land är svart: därför att du är Afrika så är du svart. Din kontinent är svart. Det svarta är farligt. I mörkret ser du inget och blir rädd. Rör dig inte för då kan du falla. Framförallt gå inte in i skogen. Skräcken för det svarta har vi internaliserat. Vi har inte haft ögonen rik-

tade på oss själva. Vårt hem, vårt könsorgan skrämmer oss ännu. Man har koloniserat våra kroppar så att vi inte själva vågar njuta av dem. Kvinnor känner skräck och avsmak inför kvinnan.

Det är det största brottet: att med försåtliga och på samma gång våldsamma medel tvinga kvinnan att hata kvinnan, att bli sin egen fiende och rikta sin enorma kraft mot sig själv.

Kvinnorna är anti-narcissistiska! De älskar inte sig själva utom för det de inte har! Se där anti-kärlekens infama logik.

Den ”svarta kontinenten” är varken svart eller omöjlig att utforska

Man klämde in oss mellan två skräckinjagande myter: mellan Medusa och avgrunden. Och vi trodde på det. Halva världen borde ha garvat ihjäl sig, om det inte var så att det hela bara fortsatte. Den fallocentris-

Jayashree Chakravarty, Fasthet, olja på duk, 1987.

ka konstruktionen är en militant fästning, fast förankrad i kastrationens dogm. Männen gjorde teori av sitt begär och menade att detta var lika med verkligheten! Låt dem darra, prästerna. Vi ska visa dem våra könstexter! ("sextes")

Trist för dem att de bryter ihop vid upptäckten av att kvinnor inte är män, eller att modern inte har (den). Men är inte det svårsmälta egentligen att kvinnan inte är kastrerad, och att historien skulle ändra riktning om kvinnan slutade att lyssna på sirenerna (ty de var män)? Det räcker att se Medusan i ögonen för att verkligen se henne. Och hon är inte dödsbringande. Hon är vacker och hon skrattar.

De påstår att det finns två saker som inte går att framställa: döden och det kvinnliga könet. Ty de har behov av att förknippa kvinnligheten med döden. Det är på det viset de lyckas binda sig själva med rädsla. Titta, de darrande perserna avancerar mot våra skäggiga apostlar, baklänges! Vackra ryggar! Inte en minut att förlora. Kom så sticker vi.

Vi kommer långt ifrån, alltid från ett "bortom", från ljunghedar där häxorna håller sig vid liv, underifrån, utanför "kul-

turen", *ur våra barndomar*, som vi har haft så svårt för att glömma, som vi fördömer. Se på oss: små flickor med klumpiga, stumma kroppar. Konserverade, intakta, nedisade. Men vad rör sig inte under ytan! Könets snutar får verkligen ligga i för att försöka förhindra vår hotfulla återkomst. En häftig, urgammal strid.

Vi, de för tidigt födda, vi kulturens bortträngda, de vackra munnarna försedda med munkavle, frömjöl, med häftiga andetag, vi labyrintherna, trappsteg, vi de fyllda, de tjuvaktigt flygande. Vi är "svarta" och vi är vackra.

NOTER

- 1 Derridas arbete går in för att söka upp detta i filosofins historia. Platon, Hegel och Nietzsche, opererar med samma typ av bortträngning, munkavle på och avlägsnande av kvinnan. Denna manifestation av den maskulina maktfullkomligheten är ett mord men framställs som historia.
- 2 "Pour un tombeau d'Anatole" (Ed du Seuil s 138), grav i vilken Mallarmé konserverar sin son, behåller honom, ser sig som hans mor och skyddar honom för döden.